

Néked, Amor, csak magadnak
szentelem fel szívemet,
vess te vézet álmaimnak
s hozd meg régi kedvemet.

Tőled várhat józan erkölcs
fontosabb jutalmakat¹
Csak tebenned lehet a' bölcs
édes boldogságokat.

Egy oly szívtől kedveltetem,
mellyhez nem fér csaltság,
s véle a világot élni
oh! milly drága² boldogság.

Jöjjsze hát kihült ölembe
hajdan kedvelt Dórisom!
Önts szerelmet nyílt szívembe
's légy ezentúl Fehusom.

GÁLOS REZSÓ.

A DEBRECENI SZÍNÉSZET 1811. ÉVI MŰSORÁNAK FORRÁSAI.

Bayer József több mint negyven esztendővel ezelőtt közzétette folyóiratunkban (1898. 232. l.) a debreceni színpad 1811. évi műsorát.³ 136 színmű előadásáról van benne szó; ezek közül 40-et kétszer adtak elő, a többit csak egyszer. Akkori drámairodalmunknak látszólag nagy szegénységére vall, hogy Bayer ezekből mindössze hatot mondhatott eredetinek; ezekből is három Dugonics Andrásnak átdolgozása: az *Aranyperecek*, a *Bátori Mária* és a *Kun László*, — ez utóbbi Mason-Bertuch-darab mint *Elfrida* is szerepel a műsorban, nyilvánvalóan K. Boér Sándornak fordításában — eredetinek jelzi Girzik darabját, a *Havasi pásztorleányt*, és valóban eredeti csak két Mátyás-darab: Szentjóni Szabó László *Mátyás királya* és Andrád Eleknek *Mátyás király és a kolozsvári bíró* c. «nézőjátéka». E kettőnek, és a *Themistokles* c. drámának kivételével, amely cím mögött valószínűleg Metastasióinak Döme Károly fordította műve rejlik, valamennyi többi darab fordítás vagy átdolgozás németből; német közvetítéssel került a műsorba a *Romeo és Júlia*, *Hamlet*, egy-két Goldoni és egy-két francia és angol színmű is.

Ismeretes, hogy a színészet nem remélt föllendülésével irodalmunk nem tudott lépést tartani. Kazinczy buzgósa, Pálóczi Horváth Ádám hevült lelkességű ígérétei nem tölthették ki a naponkint változó műsort. Gyorsan és sok darab kellett s csak olyan, amelynek előadását a cenzura már jóváhagyta: nem volt más mód, mint a német színészetnek már ellenőrzött műsordarabjait sebtiben lefordíttatni. Úgyszólván válogatás nélkül, mindent átvettek, amihez csak jutottak. Színészetünknek ebben a hőskorában a fordítók nagy része a «nemzet napszámosaiból» került ki. A két legnagyobb színtársulatnak, a pestinek és az erdélyinek megvolt a maga fordítója: amott Láng Ádám János, emitt Ernyi Mihály. Nem is tudjuk minden átdolgozásuk, fordításuk címét; még lappangó vagy elveszett munkáik száma bizonyára bőven megpótolná az eddig ősmertekét. De fölhasználtak minden nyomtatásban is megjelent fordítást, s «honosítottak» mindenkivel, aki valamilyen alkalmas volt rá. Gyarmathy Sámuel, az *Affinitas* európai jelentőségű szerzője, 1784-ben Pesten rövid ideig sugó volt, nyilván evvel az «állásával» függ össze, hogy utóbb Ziegler egyik darabját lefordította. Ihász

¹ Csak tetűled vesz az erkölcs érdemes jutalmakat.

² nekem legfőbb . . .

³ L. még *Debrecen színészete 1811-ben* c. cikkét is, Erdélyi Múzeum, 1892. 276—283. l.

Imre, nagydémi birtokos több darab átültetésével lett népszerű az egykorú színpadokon. Deáky Fülöp Sámuel kéziratban maradt fordításainak számát 200-ra teszik. Vitkovits maga sem sejtette, hogy a *Versöhnung* fordítását többször is előadják még: boldog volt, hogy az erdélyiek pesti szereplésekor színpadon láthatta a Pelletier—Weissenthurn-darabot s a maga szavait hallhatta a deszkákról; pedig az erdélyiekkel eljutott a fordítás Debrecenbe is. Ernyi Mihállyal többnyire a Wesselényi-társulat darabjai kerültek ide. — Ezek a szempontok vezettek, mikor az alábbiakban megpróbálom forrásképét adni az egész debreceni műsornak.¹

Ugyanabban az évben, mikor Kazinczy azt írja Kotzebue-ról Döbrentenek (Lev. IX. 190. l.), hogy «ein Mensch nicht ohne Talent, aber ein schrecklicher Schmierer» — kultusza már Debrecenben is tetőpontra van. Császár Elemér 1795-ig 10 darabjának fordításait sorolja föl² s ezeknek is csak kis-része készült színpadnak. Ezt a számot még egy dráma átültetésének megemlítésével lehet kiegészíteni, Gindl József *Cserei Krisztinájával* (*Bräutigam und Braut in einer Person*) s ideszámíthatjuk a Holberg nyomán írt *Don Ranudo de Colibrados* magyar átdolgozását is. (Kornéli József, *A szegény kevély*). A pesti színészek 1801-ig csak 11 Kotzebue-darabot adtak elő: tíz évvel utóbb Debrecenben már minden *negyedik* előadott darabnak Kotzebue a szerzője. Pesten és Budán 1791—1811., tehát húsz esztendő alatt 72 darabját adják, a magyarok Debrecenben *egy* évén át ennek felét, a következőket:³

Die Abendstunde. Sz. 1. (Déry István, Az estvéli óra.) — *Adelheid von Wulfingen*. Sz. 4. (Lakos János; Léhner András, Széklalvi Ágnes, a XIII. század éktelenségének oszlopa.) — *Armut und Edelsinn*. Vj. 3. (Ernyi Mihály; Léhner András, Szegénység és nemes szív.) *Graf Benjowsky oder die Verschwörung auf Kamtschatka*. Sz. 5. (B. Wesselényi József; Láng Ádám János, Gróf Benyovszki.) — *Blinde Liebe*. Vj. 3. (Láng Ádám János, A vak szerelem.) — *Blind geladen*. Vj. 1. (Láng Ádám János; Márton József [?], Tsak folytás.) — *Bruder Moritz, der Sonderling*. Vj. 3. (Ismeretlen fordító, A különös természetű Mórítz.) — *Die Corsen*. Sz. 4. (Fikker János, A korszikaiak Magyar Országban.) — *Der Deserteur*. B. 1. (Ism. ford., A szökött katoná.) — *Don Ranudo de Colibrados*, Holberg után. Vj. 4. (Kornéli József, A szegény kevély, vagy fenn az ernyő, nincsen kas.) — *Die edle Lüge*. Vj. 1. (Kóré Zsigmond; Gindl József, Nemes hazugság.) — *Eduard in Schottland oder die Nacht eines Flüchtlings*, Duval után. Sz. 3. (Láng Ádám János; Benke József; V. F. [?]. Eduárd Skótziaában, vagy egy szökevénynek rettenetes éjszakája.) — *Das Epigramm*. Vj. 4. (Láng Ádám János; Lukács Lajos, Epigramma.) — *Der Eremit auf Formentara*. 0/2 (K. Boér Sándor; Verseghy Ferenc, A formenterai remete.) — *Falsche Scham*. Sz. 4. (Kotsi Patkó János, Helytelen szemérmesség.) — *Die Feuerprobe*. Vj. 1. (Láng Ádám János, Tűz próbája.) — *Der Gefangene*. VO. 1. (Láng Ádám János,

¹ Dolgozatomhoz fölhasználtam Pukánszky Kádár Jolán alapvető munkáit, Császár Elemér alább még idézendő értekezését, a magyarországi német színészetéről megjelent disszertációkat (elsősorban Vatter Ilonáét), Bayer J. *Nemzeti Játékszínét*, a Szinnyei *Magyar Írók* idevágó anyagát. Legtöbb hasznát láttam ezeken kívül Ferenczi Zoltán kötetének a kolozsvári színészetéről: a debreceni színpadnak az erdélyiekkel való szoros összefüggése miatt adataim jórészt ellenőrizhettem Ferenczi könyvének függelékéből.

² *A német költészet hatása a magyarra a XVIII. században*. 1913.

³ A debreceni Kotzebue-daraboknak nem mindegyike szerepel a pest-budai német színészet műsorán.

⁴ Ily c. darabja van az ifj. Stephanienak is, de az 3 felv.

Deáky Fülöp Sámuel, A fogoly.) — *Die gefährliche Nachbarschaft*. Vj. 1 (Vass István, A veszedelmes szomszédság.) — *Gustav Wasa*. Sz. 5. (Szilágyi Károly, Váza Gusztáv.)¹ — *Hugo Grotius*. Sz. 4. (Bajomi István, Hugó Grotius.) *Die Hussiten vor Naumburg*. Sz. 5. (Láng Ádám János; Vass István, A hussiták Namburnál.) — *Das Intermezzo, oder: der Landjunker zum ersten Male in der Residenz*. Vj. 5. (Csáthy Gábor, Intermettzo vagy a falusi úrfi legelőszőr a fővárosban.) — *Das Kind der Liebe*. Sz. 5. (Verseghy Ferenc, A szerelem gyermeke.) — *Lohn der Wahrheit*. Sz. 5. (Ernyi Mihály, Az igazság jutalma.) — *Octavia*. Tr. 5. (Péterfy Károly, Octavia.) — *Das Opfertod*. Sz. 3. (Láng Ádám János; Benke József, Önnön áldozat.) — *Die Organe des Gehirns*. Vj. 3. (Ernyi Mihály, Az agyvelő tehetség jegyei.) — *Das rächende Gewissen*. Zschokke után. Sz. 4. (Láng Ádám János; Molnár János, [Kövári Sándor, vagy] A mardosó lelkiismeret.) — *Schmuck-Kästchen, oder der Weg zum Herzen*. Sz. 3. (Péry Ignác, A drágaköves ládátka, vagy a szívhez vezető út.) — *Die Schule der Frauen*. Mollière után. Vj. 5. (Ism. ford., Az asszonyok iskolája.) — *Sorgen ohne Not und Not ohne Sorgen*. Vj. 5. (Ism. ford. Gond szükség nélkül és szükség gond nélkül) — *Der Taubstumme oder der Abhé de l'Epée*. (Kornéli József, Apátúr Del'Epée, a siket-némák tanítója.) — *Üble Laune*. Sz. 4. (Ernyi Mihály, A rossz kedv.) — *Die Verwandtschaften*. Vj. 5. (Ernyi Mihály; Láng Ádám János, Komlóssy Ferenc, A nagy atyafiság.) — *Der Wirrwarr*. Vj. 5. (Ernyi Mihály, A nagy zűrzavar.) — (Kontz József; Pály Elek, A keletzte vagy a szilaj [pajzán] fiú.)²

Kotzebue népszerűségére jellemző, hogy a fentiek közül az *Intermezzo* 1809-ben, kettő pedig — a *Sorgen ohne Not* és a *Feuerprobe* — 1810-ben jelent meg, s 1811-ben Debrecenben már magyarul adják. A többi szerző közül Ziegler és Kratter a legkedveltebbek, de persze még ők sem vetekszenek Kotzebue-val.

Alig néhány kivétellel, sikerült a műsornak minden forrását a következőképpen összegyűjtenem:

Auguste, *Das Frühstück*. Vj. 1. (Szilasi Ferenc, Főlöstököm.)
Ayrenhoff, *Erziehung macht den Menschen*. Vj. 5. (Ism. ford., A nevelés formálja az embert, [vagy Szivessy gróf.]) — *Aurelius oder Wettstreit der Grossmut.* Tr. 5. (Seelmann Károly, Aurélius vagyis a nagylelkűségnek nemes tusakodása.)

Babo, *Die Strelitzen*. Sz. 4. (Kóré Zsigmond, A Strelitzek.) — *Oda oder die Frau von zween Männern*. Tr. 3. (Murányi Zsigmond, A két férj felesége.)

Beck, *Hanno, Fürst in Norden*. Sz. 3. (Ism. ford. Hanno vagy a megszerélt gyermekek.) — *Die Schachfigur*. Vj. 4. (Jory János, A Sakk Figura vagyis a különös gondolkodású lőjű.)

Bertuch, *Elfriede*. Mason után. Tr. 3. (Kövesdi Boér Sándor, Elfrida [vagy a szépség áldozatja].)

Bonin, *Die Drillingsbrüder*. Vj. 4. (Mérey Sándor, A hármasok.)

Bratzner, *Komplimente und Wind*. Vj. 4. (Ernyi Mihály, Tsupa kompliment és szél [vagy a csapodársággal fizető.]

Claudius, írói neve Ehrenberg. (L. o.)

Cronezk, *Codrus*. Tr. 5. (Wesselényi Miklós báró; Bálinti János báró; Szrog Mihály, Codrus vagy szép dolog a hazáért meghalni.)

Dyk, *Graf von Essex*. Banks után.³ Tr. 5. (Osváld Zsigmond; Seelmann Károly; Láng Ádám János, Gróf Essex.)

¹ Ferenczi Zoltán szerint (id. m.) angolból Schmid C. H. ford. németre. Valóbszínű, hogy Kotzebue darabját játszották.

² Ernyi Mihálynak *A vad fiú* c. darabja is azonos lehet ezekkel. Német címét nem tudtam megállapítani.

³ Császár Elemér szerint (id. m. 132. l.) a német fordító Schmid C. H. volt.

Eckartausen v. Faber, *Fernando und Yariko*,¹ Vo. 3. (Kotsi Patkó János, Az arany idő.)

Ehrenberg (Claudius), *Die Grafen Guiscardi*. Tr. 5. (Ernyi Mihály, Gviskardi grófok.)

Ehrimfeld, *Der Lügner*. Goldoni után. Vj. 5. (Ismeretlen ford. A hazug.)

Gebler, *Der Minister*. Tr. 4. (Seelmann Károly, A minister.) — *Die Osmonde oder die beiden Statthalter*. Tr. 5. (Kazinczy Miklós, Az Ozmondok vagy a két helytartó.)

Girzik, *Die adeliche Schäferin*. O. 2. — (Kotsi Patkó János, A havasi juhász leány.)

Goethe, *Clavigo*. Tr. 5.² — (Kazinczy Ferenc, Clavigo.)

Hafner, *Die reisenden Komödianten oder die Schwestern von Prag*. Vj. 2.³ (Ernyi Mihály; Kotsi Patkó János, A prágai két néne.) — *Der Furchtsame*. L. Treneknel.

Hagemann, *Leichtsinn und gutes Herz*.⁴ Vj. 1. (Láng Ádám János; Benke József, Vizeszség és jó szív.)

Hagemeister, *Das grosse Los*. Vj. 1. (Ernyi Mihály, Terno.)

Hell (Winkler), *Nur ein Stündchen und er war fort*. Loraux után. Vj. 1. (Ism. ford. Tsak e:y órát mulatott.)

Hensler, *Der Räuber aus Rachsucht*. Vj. 3. (Mérey Sándor, A bosszú kívánásból lett haramia.) — *Sonnenfest der Braminen*. Vj. 5. [?] Láng Ádám János, A nap innepe.) — *Alles in Uniform für unseren König*. Sz. 1. (Ernyi Mihály, A haza és király szeretete.) — *Der Invalide*. Vj. 5. (Ism. ford., Az invalidus.)

Holbein, *Ida, die Büssende*.⁵ Sz. 4. (Déry István, A szenvedő Ida.) — *Fridolin [Fidelio] oder der Gang nach dem Eisenhammer*. Sz. 5. (Láng Ádám János, Frigyesi Elek vagy a vashámorba való menetel)

Iffland, *Der Herbsttag*. Vj. 5. (Láng Ádám János, Az őszi nap.) — *Alte und neue Zeit*. Sz. 5. (Benke József, Ő és új világ.) — *Der Frauenstand*. Vj. 4. (Sebestyén Gábor, Az aszszonyi komplót [vagy az idegen szerető].) — [?] *Marianne*. Sz. 3. (Fikker János [?], Marianna vagy az erőltetett apáca.)

Jünger, *Das Ehepaar aus der Provinz*.⁶ Florian után. Vj. 1. (Láng Ádám János, A házaspár.) — *Die Geschwister vom Dorfe*. Vj. 5. (Láng Ádám János; Kotsi Patkó János; Péry Ignác, A faluról jött [falusi] testvérek.) — *Er mengt sich in alles*. Vj. 5. (Ernyi Mihály; Aszalai János, Minden lévbenn kalán.) — L. még Richternél.

Kalchberg, *Agnes Gräfin von Habsburg*. Sz. 4. (Láng Ádám János, Habsburgi Ágnes.)

Klebe, *Dies Haus ist zu verkaufen*.⁷ Vj. 1. (Láng Ádám János; Némethy József [?], Ez a ház eladó.)

Koch, *Mord und Totschlag. I. So bekommt man die Louise. II. Hätt ich nie geheiratet, oder zuletzt haben doch immer die Weiber recht*. Két vj., 2, 3. (Láng Ádám János [Juczika vagy gyilkos] halálra való verekedés egy leányért. — Bánom, hogy megházasodtam.)

¹ Az Ynkle és Yariko-téma. Bayer szerint Schink műve. Schrödernek is van ilyen e. alkotása. Szinnyei szerint is VI. 657. Kotsi Patkó J. Schink énekesjátékát fordította. (Schink a darab zenéjének lehet szerzője.)

² Ez a debreceni előadással kiegészítii Pukánszkyne Kádár J. statisztikáját, IK. 1932. 305. l.

³ Ferenczi Z. (id. m. 522. l.) tévesen Henslernek tulajdonította.

⁴ Ferenczi (u. o. 527. l.) Kotzebue, Bayer pedig (id. m. II. Függelék) Jünger darabjának mondja.

⁵ Bayer id. h. és Szinnyei id. m. tévesen Kotzebue darabjának mondja.

⁶ Szinnyei id. m. VII. 712. l. tévesen Kotzebue darabjának tartja, id. m. 513. l. Ferenczi Z. is.

⁷ Ferenczi id. m. 514. l. tévesen Kotzebue darabjának mondja.

- Kratter, *Adelheid von Werdingen, oder Männerlist und Weiberrache*. Sz. 4. (Ism. fordító, Werdingen Adelheid vagy a világozágrajótt ártatlanság.) — *Das Mädchen von Marienburg*. Kotzebue után? Sz. 5. (Ernyi Mihály, Katinka vagy a marienburgi [szép] leány.) — *Die Neger auf Curassao*. Sz. 1. (Ism. ford. Az amerikai feketék falutskája.) — *Mencikoff und Natalia*. Vit. j. 5. (Ism. ford. Alexander Mentzikof.) — *Peters Reise in Ausland oder der livländische Tischler*.¹ Vj. 3. (Déry István, Péter czár utazá-a vagy a livoniai asztalos leány.) — *Sitah Mani oder Karl der XII. bei Bender*.² Sz. 5. (Déry István; Murányi Zsigmond, Zitah Mani vagy XII. Károly Bendernél.) Kurländer, *Sie ist wahnsinnig*. Melesville után. Vj. 5. (Ism. ford. A megzavarodott.) Lafontaine, *Die Tochter der Natur*. Sz. 3. (Láng Ádám János, A természet leánya.) Lessing, *Emilia Galotti*. Tr. 5. (Kazinczy Ferenc; Kotsi Patkó János, Galotti Emilia.) — *Minna von Barnheim, oder das Soldatenglück*. Vj. 5. (Kazinczy Ferenc; Ráth Pál, A katonaszerencse.) Plümicke, *Lanassa*. Lemierre után. O. 3. (Kazinczy Ferenc, Lanassza.) Richter, *Was wirkt nicht oft ein Bankozettel*.³ Vj. 4. (Láng Ádám János, Mit tehet néha egy bankócédula.) Schikaneder, *Der verliche Landmann*. Goldsmith után. Vj. 5. (Ism. ford. A jószívű mezei gazda.) — *Carolo Carolini*.⁴ Sz. 5. (Murányi Zsigmond, Karolo Carolini, a banditák kapitánya.) — *Das Schwert der Gerechtigkeit*. Tr. 5. (Ism. ford., A kard.) Schiller, *Kabale und Liebe*. Tr. 5. (Ihási Imre, Fortély és szerelem.) Schink, *Der verlorene Sohn*. Vj. 3. (Ism. ford. Az elveszett fiú.) — *Ynkle und Yarikó*. L. fent Eckartausennál. Schmidt, *Unglück prüft Jugend*. Sz. 3. (Ernyi Mihály, A virtus próbaköve a szerencsétlenség.) Schröder, *Die unglückliche Heirat*. Southerne után. Tr. 3. (Láng Ádám János, Szerentsétlen házasság.) — *Der Diener zweier Herrn*. Goldoni után. Vj. 3. (Sághy Ferenc, A k-t úr szolgálá.a.) — *Irrtum auf allen Ecken*. Goldsmith után. Vj. 5. (Aszalai János, Minden lépésben egy botlás, vagy Bohó Misi de Hájas.) — *Hamlet* Tr. 6. Shakspeare után. (Kazinczy Ferenc.) Soden, *Ernst Gr. von Gleichen, Gatte zweier Weiber*. Sz. 5. (Láng Ádám János; Károly Ferenc, Gr. Baranyi György vagy a kétfeleséges férj.) Spiess, *Das Ehrenwort*. Vj. 4. (Léhner András,⁶ A betsültre tett fogadás.) — *Verrütere und Eifersucht*. Sz. 5. (Ihási Imre.) Ámulás és szerelemföltés.) Steinsberg, *Die gute Laune*. Vj. 3. (Ernyi Mihály, A jó kedv.) Trenck, *Der furchtsame Kadet im Türkenkriege*. Vj. 3. (Kornéli József, A félénk [kadet, vagy mikor szeretnek a bécsiek katonák lenni.])⁷ Vulpius, *Sitah Mani* l. Kratternél. Weidmann, *Der adelige Tagelöhner*. Sz. 3. (Inczédy László, A napzamos vagy az elveszett gyűrű.) — *Donner und Blitz*. (Kotsi Patkó János;

¹ U. az Zieglernek tulajdonítja; valószínűleg, mert Zieglernek van egy vígjátéka: *Der König auf Reisen*.

² Kádár J. és Lám Fr. szerint Vulpius a szerzője.

³ Bayer, N.J. II. 404. tévesen Jüngernek tulajdonítja.

⁴ Meislnek is tulajdonítják.

⁵ Ez az azonosítás csak föltevés. A magyar 3 felv. énekesjáték. — Lehetne egy ism. szerzőjü másik német darabra is gondolni: *Das Schwert Zumiga*. (Kádár II. 171.)

⁶ Előtte már egy névtelen is. V. ö. Császár id. m. 117.

⁷ V. ö. Kádár J. EPhK. 1914:241. Műsorunkban csak *A félénk* a darab címe s ez jobban megfelel Hafner vígjátékának (l. o.), de ez utóbbi 5, a miénk és Trencké 3 felv.

Ungvári János, Az égháború vagy az oskolamester [a kolduló deák] quasi doktor.¹

Weisse, *Die verwandelten Frauenzimmer*. Coffey után. Vj. 3. (Simai Kristóf, A házi orvoság.) — *Romeo und Julia*. Shakspeare után. Tr. 5. (Kun Szabó Sándor)

Weissensturn, *Die Versöhnung*. Pelletier után. Sz. 3. (Vitkovits Mihály, A megengesztelés.)

Ziegler, *Weiberehre*. Sz. 5. (Déry István, Mária vagy az asszonyi érdem.) — *Der Hausdokter*, Vj. 3. (Murányi Zsigmond, A házi orvos.) — *Rache für Weiberraub*. Sz. 4. (Mérey Sándor; Láng Ádám János, A megboszszult feleségrablás [vagy a XIII. századnak éktelenségei].)² — *Die Liebhaber in Harnisch*. Vj. 4. (Ism. ford. A pántzélos szeretők.) — *Die Repressalien*. Vitj. 4. (Gyarmathy Sámuel, Repressalia azaz tromfot tromffal.) — *Die Pilger*. Sz. 5. (Léhner András, A vándorló szarándokok) — *Das Gastrecht*. Sz. 5. (Ernyi Mihály, A vendégi juss vagy szabad szállás.) — *Weitton und Herzensgüte*. Sz. 4. (Ernyi Mihály, Világ hangja és szív jósága.) — *Stadinger*. Ko zebue után (*Bräut und Bräutigam in einer Person*). Vj. 4. (B. Westelényi József; Láng Ádám János; Ernyi Mihály, Stadinger [vagy szerető és szeretőtárs egy személyben].) — *Stumme Liebe*. Vj. 1. (Ism. ford. Néma szerelem.)

Zschokke, *Abällino, der grosse Bandit*. Sz. 5. (Benke József, Abellino vagy a nagy bandita.) — *Der Unbegreifliche*. Sz. 4. (Vass István, A megfoghatatlan lérfiú.)

Ismeretlen szerzők művei a következők: *Der Faschingskrapfen*. Vj. 2. (Vass Benjámin, A farsangi fánk.) — *Der betrogene, alte, taube Bräutigam*. Vj. 1. (Ism. ford. A megtsalattatott vén leánykérő.) — *Nach Regen folgt Sonnenschein*. Vj. 5. (Ernyi Mihály, Tsupa zürzavar, vagy homály után felderül, vagy eső után napfény süt.) — *Gianetta San Firenze*. (Gr. Teleki Pál, Gianetta San Fiorenza.)

Nem tudom forrását megjelölni a köv. daraboknak: *Balvétekezés*.³ (Láng Ádám János; Babocsay István.) — *A bosszúállók*.⁴ (Molnár András.) — *Az elcsereált úriláda*. — *Testvéri szeretet*. — *A tengerparti juss*.

GÁLOS REZSŐ.

ZRÍNYI, A KÖLTŐ HALÁLÁT SIRATÓ LATIN ELÉGIA.

A világhírű törökverő bajnoknak, a nagy költőnek s a XVII. századi európai életszínvonal egyik legműveltebb képviselőjének 1664. november 18-án megdöbhentő hirtelenséggel bekövetkezett halála az egész keresztény világot mélyen megrendítette. Ez az egyetemes gyász tudvalevőleg sok verselőt ihletett sirató énekekre. BLEYER JAKAB több német nyelvű verset közölt s latin, görög, magyar nyelvűekre is hivatkozott.⁵ A bécsi állami levéltár *Hungarica*-anyaga egy Zrínyi halálát sirató, distichonokban írt, terjedelmes elégiát őriz.⁶ Szerzői a valenciai jezsuita kollegium retorikai, vagyis V. osztályú tanulói s a nyolcadrétnél kisebbalakú, keménykötésű könyv

¹ Az azonosítás csak föltevés, mert így szerepel az *Oskolamester* Ferenczinél is, id. m. 510. l.

² [Így Ferenczinél, id. m. 518. l.] V. ö. Kotzebue, *Adelheid von Wulffingen* c. darabjával.

³ Steigentesch *Missverständnisse*?

⁴ *Die letzte Rache des Bundes der Rächer im Dunkel?*

⁵ IK. 1900. 45—55. l.

⁶ Wiener Staatsarchiv, Hungarica 426.